

обвинувальним актом, клопотанням про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру; подати клопотання про продовження строку досудового розслідування з підстав, передбачених цим Кодексом.

Досудове розслідування забезпечує максимальні гарантії встановлення істини та реалізацію прав учасників процесу. Воно провадиться у всіх кримінальних провадженнях, за винятком проваджень щодо кримінальних проступків. Таким чином, законодавець віддає перевагу в розслідуванні органам досудового слідства слідчим, розслідування для яких - це основна форма діяльності.

Отже, виконання завдань кримінального провадження та досягнення мети кримінального судочинства неможливе без належної організації та функціонування системи органів досудового розслідування в Україні. У зв'язку із цим на орган досудового розслідування кримінальний процесуальний закон покладає обов'язок застосовувати всі передбачені заходи для забезпечення швидкого, повного та неупередженого розслідування.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Колодій А.М. Права свободи і обов'язки громадянина в Україні : [підручник] / А.М. Колодій, А.Ю.Олійник – К : Правова єдність, 2008.
2. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012р. 4651-VI (Редакція від 03.08.2017)// Відомості Верховної Ради України – 2013- № 9-10, № 11-12, № 13- ст.88.
3. Скакун О.Ф. Теорія держави і права (Енциклопедичний курс) : [підручник] / О.Ф. Скакун. – Х : Еспада, 2006 – 776с.
4. Шемчушенко Ю.С Правовий статус / Ю.С. Шемчушенко, Н.М. Пархоменко //Юридична енциклопедія :в 6.т/[редкол. : Ю.С. Шемчушенко (голова) та ін.]. – К.: Укр.енцикл., 2003- Т.5.



Харченко Д.А.
магістр юридичного факультету
Тернопільського національного
економічного університету
Науковий керівник: *к.ю.н., доцент кафедри*
кримінального права та процесу ТНЕУ
Чудик Н.О.

КВАЛІФІКУЮЧІ ОЗНАКИ ЗЛОЧИНІВ ПОТИ ПРАВОСУДДЯ, ЩО ВЧИНЯЮТЬСЯ СВІДКАМИ, ЕКСПЕРТАМИ, ПЕРЕКЛАДАЧАМИ АБО ЩОДО НИХ

Кваліфікуючі ознаки визначаються як передбачені законом характерні для частини злочинів певного виду істотні обставини, які відображають типовий, але значно змінений (порівняно з основним складом злочину) ступінь суспільної небезпечності діяння й особи винного і впливають на законодавчу оцінку (кваліфікацію) вчиненого й міру відповідальності.

За допомогою кваліфікуючих ознак злочинів проти правосуддя, що вчиняються свідками, експертами, перекладачами або щодо них, законодавець проводить своєрідну градацію караності цих злочинів. Деякі вчені пропонують поділяти кваліфікуючі обставини злочинів, зокрема злочинів проти правосуддя вказаного виду, на такі групи: об'єктивні обставини, що обтяжують кримінальну відповідальність та суб'єктивні обставини, що обтяжують кримінальну відповідальність. Ми підтримуємо таку позицію, адже при такому поділі усіх кваліфікуючих обставин стосовно досліджуваної нами групи злочинів, їх аналіз значно полегшується. Тому ми також будемо аналізувати кваліфікуючі ознаки злочинів проти правосуддя, що вчиняються свідками, експертами, перекладачами або щодо них, об'єднуючи їх у вказані вище дві групи. До речі, у більшості науково-практичних коментарів КК України кваліфікуючі ознаки вказаних злочинів так само розглядаються у групі об'єктивних або суб'єктивних ознак.

Як правило, норми Особливої частини КК України сконструйовані так, що відповідальність за кожен окремий злочин, вчинений при обставинах, що обтяжують покарання, передбачається 2,3 (і т.д.) частинами відповідної статті. Виключенням є ті норми, в яких у ч. 2 (3 і т.д.) визначаються обставини, при яких виключається злочинність відповідного діяння.

Ст. 384, яка встановлює покарання за завідомо неправдиве показання, містить ч. 2, в якій визначені обставини, що обтяжують кримінальну відповідальність за злочинні дії, передбачені у ч. 1 даної норми. До об'єктивних кваліфікуючих обставин можна віднести такі: «ті самі дії, поєднані з обвинуваченням у тяжкому чи особливо тяжкому злочині, або із штучним створенням доказів обвинувачення чи захисту».

Стосовно поняття «обвинувачення», то М. В. Шепітько вважає, що доцільно в даному випадку під обвинуваченням розуміти пряму чи непряму вказівку суб'єкта злочину на вчинення тяжкого чи особливо тяжкого злочину [1, с. 132]. Проаналізувавши ці два визначення, а також ті, що містяться у інших довідкових виданнях, ми вважаємо, що найбільш точно поняття обвинувачення в частині встановлення кримінальної відповідальності за злочин, передбачений ч. 2 ст. 384 КК України, визначає М. В. Шепітько.

Щодо такої кваліфікуючої ознаки, як штучне створення доказів обвинувачення або захисту, ми погоджуємося із думкою тих дослідників, які вважають, що ці діяння тісно пов'язані із таким злочином, як фальсифікація доказів. Але ми не можемо погодитися із позицією М. В. Шепітька про те, що варто внести зміни у ч. 2 ст. 384, замінивши терміносполучення «із штучним створенням доказів обвинувачення чи захисту» на таке «із фальсифікацією доказів». КК України не містить норми, яка б передбачала відповідальність за фальсифікацію доказів (на відміну від багатьох зарубіжних кримінальних кодексів). Ми вважаємо, що варто було б створити нову норму, яка б встановлювала відповідальність за такий злочин проти правосуддя, як фальсифікація доказів. Але у випадку створення такої норми потреба у такій кваліфікуючій ознаці зникне, тому що тоді завідомо неправдиве показання, поєднане із фальсифікацією доказів буде кваліфікуватися за сукупністю злочинів. Але це питання є предметом окремого дослідження, тому ми не будемо заглиблюватися у дослідження даної проблематики у цій роботі. Зараз немає

потреби вносити подібні зміни тому, що вказана заміна не буде нести ніякого нового смислового навантаження. Тому пропонуємо об'єктивні обставини, що обтяжуються покарання, передбачені ч. 2 ст. 384 КК України залишити без змін у існуючій редакції.

Ч. 2 ст. 384 КК України містить і суб'єктивні обставини, що обтяжують покарання. Зокрема, у вказаній нормі зазначається «такі самі дії, ..., вчинені з корисливих мотивів». Поняття корисливого мотиву чітко визначене у кримінально-правовій теорії. Зокрема, в сучасній науці кримінального права найбільш розповсюдженим є розуміння корисливого мотиву як прагнення до матеріальної вигоди особисто для себе або для інших осіб, у долі яких винний заінтересований. Більш точно визначається корисливий мотив В.І. Тютюгіним, який вважає, що корисливий мотив – це прагнення одержати певну вигоду майнового характеру чи позбутися матеріальних витрат [2, с. 1048]. На наш погляд, включення законодавцем такої кваліфікуючої ознаки у ч. 2 ст. 384 КК України є цілком виправданим.

Крім того слід зазначити що вчинення злочину, зокрема, злочину проти правосуддя, що вчиняється свідками, експертами, перекладачами або щодо них, з корисливих мотивів, може сприяти отриманню неправомірної вигоди. Очевидно, що отримання неправомірної вигоди згідно із чинним кримінальним законодавством є ознакою корупційних злочинів. Тому у випадку вчинення злочинів проти правосуддя вказаного виду із корисливих мотивів може мати ознаки корупції, а це, у свою чергу, значно підвищує рівень суспільної небезпечності цих злочинів.

Стосовно ст. 385 КК України, яка встановлює відповідальність за відмову свідка від давання показань або відмову експерта чи перекладача від виконання покладених на них обов'язків, то тут відсутні кваліфікуючі ознаки даного злочину. Звичайно, якщо це протиправне діяння буде вчинене у поєднанні із будь-якою обставиною, передбаченою у ст. 67 КК України (обставини, що обтяжують покарання), то дії винної особи будуть кваліфікуватися за ст. 385 та відповідним пунктом ч. 1 ст. 67 КК України.

Але, на наш погляд, варто було б передбачити і у цій нормі кваліфікуючі обставини вчинення даного злочину. Ми вважаємо, що цей злочин може бути вчинений з обтяжуючими обставинами. Зокрема, однією з них може бути корисливий мотив. Поняття корисливого мотиву було розглянуте нами вище, при аналізі ч. 2 ст. 384 КК України. Таким чином, ми пропонуємо включити до ст. 385 ч. 2, викласти яку можна в такій редакції: «Ті самі дії, вчинені з корисливих мотивів, – караються...». Ми вважаємо, що таке доповнення є цілком доцільним. Відповідно, при включенні до вказаної норми частини, яка передбачатиме кваліфікуючі ознаки злочину, передбаченого ч. 1 ст. 385 КК України, обставини, що зараз закріплені у ч. 2 чинної редакції ст. 385, будуть перенесені у ч. 3 цієї ж норми.

В ч. 3 ст. 385 КК України викладені обставини, що виключають кримінальну відповідність за відмову давати показання під час провадження дізнання, досудового слідства або в суді щодо себе, а також членів сім'ї чи близьких родичів, коло яких визначається законом.

У ст. 386 КК України, що передбачає відповідальність за перешкоджання з'явленню свідка, потерпілого, експерта, примушування їх до відмови від давання або до давання завідомо неправдивих показань чи висновку, не визначені обставини, що обтяжують покарання. Але ми вважаємо, що це є недоліком даної норми, який потрібно усунути.

Так, на нашу думку, цей злочин може бути вчинено не лише загальним, але і спеціальним суб'єктом, зокрема службовою особою з використанням свого службового становища. У багатьох нормах Особливої частини кримінального законодавства України така ознака передбачена як кваліфікуюча. А це, на думку багатьох дослідників, є обставиною, що значно підвищує ступінь суспільної небезпечності будь-якого протиправного діяння і пов'язує такі злочини із іншими, зокрема злочинами у сфері службової діяльності. Також при вчиненні злочинів службовою особою з використанням службового становища злочинному впливу підлягає ще й авторитет органів державної влади. Тобто, крім основного об'єкту додається ще й такий, як встановлений законодавством порядок діяльності державних або самоврядних органів, організацій, підприємств, установ незалежно від форм власності та галузі їхньої діяльності [3, с. 354].

Тому ми вважаємо за необхідне включити у ст. 386 КК України таку кваліфікуючу ознаку, як вчинення зазначених у диспозиції дій службовою особою з використанням свого службового становища, додавши для цього у ст. 386 частину 2. До того ж з нашої точки зору при вчиненні даного злочину важливу роль може відігравати мотив, зокрема корисливий мотив. Вчинення злочину, передбаченого ст. 386 з корисливого мотиву повинно каратися більш суворо. Тому ми пропонуємо включити у ст. 386 КК України ще й таку кваліфікуючу ознаку, як вчинення дій, зазначених у диспозиції даної норми, з корисливих мотивів.

Таким чином, вважаємо за доцільне доповнити ст. 386 КК України частиною 2, в якій будуть передбачені кваліфікуючі ознаки вказаного злочину, і викласти її в такій редакції:

«2. Такі самі дії, вчинені службовою особою з використанням свого службового становища, а також з корисливих мотивів, – караються...»

Що стосується злочину, передбаченого ст. 387 КК України, то вона містить ч. 2, в якій зазначені обставини, що обтяжують покарання, а саме: розголошення даних оперативно-розшукової діяльності, досудового розслідування, вчинене суддею, прокурором, слідчим, працівником оперативно-розшукового органу незалежно від того, чи приймала ця особа безпосередньо участь у оперативно-розшуковій діяльності, досудовому розслідуванні, якщо розголошені дані ганьблять людину, принижують її честь і гідність. Визначення цих суб'єктів ми можемо знайти у кримінальному процесуальному законодавстві, а також у Законі України «Про оперативно-розшукову діяльність» [4]. У КПК України не визначено понять суду, прокурора, слідчого, але визначені їх повноваження і сфера діяльності: суду – ст. 31, прокурора – ст. 36, слідчого – ст. 40. Причому, не обов'язково, що б зазначені особи безпосередньо брали участь у досудовому розслідуванні, відомості про яке вони розголосили.

Ми цілком підтримуємо таку позицію законодавця, але вважаємо, що ч. 2 ст. 387 КК України потрібно доповнити іншими кваліфікуючими ознаками. Так, ми вважаємо, що цей злочин може бути вчинений і з корисливих мотивів. Тому

пропонуємо додати у ч. 2 даної нормі цю кваліфікуючу ознаку. Отже, варто додати у ч. 2 ст. 387 таке терміносполучення: «... а також вчинення таких самих дій з корисливих мотивів, – карається...».

Таким чином, дослідивши обставини, що обтяжують покарання за злочини проти правосуддя, що вчиняються свідками, експертами, перекладачами або щодо них, ми внесли пропозиції по їх доповненню. Це, з нашої точки зору, значно вдосконалив статті 384-387 КК України і сприятиме покращенню запобігання даним злочинам.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Шепітько М. В. Кримінальна відповідальність за завідомо неправдиве показання : дис. канд. юрид. наук : 12.00.08 / Шепітько Михайло Валерійович. – Харків, 2011. – 246 с.
2. Кримінальний кодекс України: Науково-практичний коментар / Ю.В. Баулін, В.І. Борисов, С.Б. Гавриш та інші. За заг. ред. В.В. Сташиса, В.Я. Тація. – К.: Концерн – «Видавничий дім «Ін Юре», 2013 – 1196с.
3. Ландіна А. В. Кваліфікація ввезення в Україну творі, що пропагують культ насильства і жорстокості, расову, національну чи релігійну нетерпимість та дискримінацію, і порнографічних предметів, вчиненого службовою особою / А. В. Ландіна // Правова держава : зб. наук. праць. – К. : Ін-т держави і права ім. В. М. Корещького НАН України, 2011. – Вип. 22. – С. 351–357.
4. Про оперативно-розшукову діяльність: Закон України // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 22. – Ст. 303.



Шевчук В.А.

*студент 2-го курсу юридичного факультету
Чернівецького національного університету
імені Юрія Федьковича*

*Науковий керівник: к.ю.н., доцент кафедри
кримінального права і криміналістики ЧНУ
імені Юрія Федьковича*

Жаровська Г.П.

ЄВРОПЕЙСЬКІ СТАНДАРТИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ОРГАНІВ КРИМІНАЛЬНОЇ ЮСТИЦІЇ

Зважаючи на інтеграцію України до європейської спільноти, де існують давні правові традиції дотримання прав людини, питання щодо європейських стандартів у кримінальному процесі, у якому права людини піддаються найбільшим обмеженням, вкрай актуальне.

Що ж являють європейські стандарти у сфері кримінальної юстиції? Формування загальноєвропейських стандартів із захисту прав людини та кримінальної юстиції відбувалося із урахуванням багаторічного досвіду міжнародного законодавства у цих галузях, зокрема міжнародних стандартів.